

Az egyesülési törvény, valamint a közhasznúvá válás kérdései

„Az embereknek szükségük van a segítségedre, de ha segítesz, támadás érhet, mégis segíts! A legjobbat add a világnak, amid csak van, s ha verést kapsz cserébe, mégis a legjobbat add a világnak, amid csak van!”

Az idézett mondat Teréz Anyától, az önkéntesség ikonikus alakjától származik. De mit is értünk **önkéntesség** alatt? Az önkéntesség olyan tevékenység, amelyet a **személy szabad akaratából, egyéni választása és motivációja** alapján, a **pénzügyi haszonszerzés szándéka nélkül** végez más személy, személyek vagy a közösség javát szolgálva - fekteti le a Nemzeti Önkéntes Stratégia preambuluma.

Az önkéntesség a közösségi gondolkodás, a társadalmi szolidaritás – s ezen belül a karitatív tevékenység – az **emberiség fejlődésének alapértékei** közé tartozik.

A XXI. században, rohanó világunkban, nélkülözhetetlen és felbecsülhetetlen az önkéntesek tevékenysége, tetteje, ennek megfelelően az önkéntes tüzoltó egyesületek léte.

Ugyanakkor az önkéntesség hatékonyságának biztosítására elengedhetetlen a stabil jogszabályi háttér. Az önkéntes tüzoltó egyesületek működésének jogalapja 2012. január 01-től **az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló 2011. CLXXV. törvény.**

A törvény **megalkotásának célja** egy olyan **átfogó szabályozás** megteremtése volt, amely a lehető legteljesebben biztosítja mind a szervezett, mind a közösségi jellegű egyesülési szervezetek megalakulásának, az azokhoz való csatlakozásának, valamint működésének szabadságát. Emellett egy **olyan keretjellegű jogi normát** alkottak, amellyel biztosítani kívánták a civilszektor további erősödését.

E rendkívül fontos alapjog érvényesítése érdekében a **törvény számtalan változást** eszközölt, amely szerint:

- az egyesülési jog szélesebben gyakorolható,
- lehetőség nyílt a nem működő, illetve megszűnt civil szervezetek törlésére,
- új gyűjtőfogalomként bevezette a „civil szervezet” fogalmát,
- átfogó szabályozást nyújt a szervezetek megszűnésére, a gazdálkodásra, valamint a nyilvántartásba vételre.

A törvény a **közhasznúság tekintetében is jelentős tételeket** fektetett le. Központi célként tűzte ki, hogy a közhasznú tényleg közhasznú legyen, ezért:

- átalakította a szervezeti kört,
- megszüntette a többfokozatú minősítési rendszert /ok: a kétfokozatú rendszer nem váltotta be a reményeket/,
- ténylegesen tevékenység alapúvá vált a minősítés,
- illetve a közhasznú jogállás megszerzéséhez szükséges feltételeket rögzítette.

A törvény a civil szervezetek támogatására **Civil Információs Centrumokat** hozott létre, a költségvetési forrásokat a **Nemzeti Együttműködési Alap** biztosítja.

A törvény hatálya az alapítványokra, egyesületekre, közhasznú szervezetekre és az egyesülési jog alapján létrejött egyéb szervezetekre terjed ki. De melyek is a civil szervezetek? **Civil szervezet** a jogszabály meghatározása szerint:

- a civil társaság,
- a Magyarországon nyilvántartásba vett egyesület (a párt kivételével),
- és az alapítvány.

Az egyesület az egyesülési jog alapján létrejött szervezet, de **nem minősül egyesületnek** a természetes személyeknek az egyesülési jog alapján létrehozott olyan közössége, amelynek működése nem rendszeres, vagy nincs nyilvántartott tagsága vagy az egyesületre vonatkozó rendelkezésekben meghatározott szervezete.

A civil szervezetnek vannak **különös formái**, ezek a

- szövetség,
- párt,
- szakszervezet, továbbá
- a külön törvény hatálya alá tartozó tevékenységet végző egyesületek.

Az **egyesület szövetségnek** minősül, ha tagjai között legalább két jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet van.

A civil szervezetek működésének alapja **az egyesülési jog**, a mindenkit megillető alapjog, amelynek gyakorlása keretében a természetes személyek, jogi személyek, valamint ezek jogi személyiséggel nem rendelkező szervei szervezeteket hozhatnak létre, a jog gyakorlása azonban nem lehet korlátlan! **A korlátok** a következők:

- nem sértheti Alaptörvény C) cikk (2) bekezdését,
- nem valósíthat meg bűncselekményt vagy erre való felhívást,
- nem járhat mások jogainak sérelmével.

Az egyesület a **nyilvántartásba vétellel** jön létre, jogi személynek minősül, a megszűnt egyesület vagyona a Nemzeti Együttműködési Alapba kerül, felhasználásának módját a Civil Információs Portálon nyilvánosságra kell hozni. Törvényben meghatározott eltérésekkel alkalmazni kell rá a csőd-, felszámolási és végelszámolási eljárásra vonatkozó szabályokat.

Működésének **törvényességére felügyeleti rendszer** alakult ki, amely azonban az egyesülés szabadságát igyekszik tiszteletben tartani. Az **ügyészség** gyakorolja a törvényességi ellenőrzést, ugyanakkor nem vizsgálhatja a működés racionalitását, a **bíróság** a „legkisebb beavatkozás elvé”-t követve elsődlegesen megsemmisíti az egyesület törvénytörtő határozatát és csak akkor oszlatja fel, ha működése jogszabályba ütközik.

A civil szervezetek működésének szakmai támogatása, fenntarthatóságuk erősítése, valamint a támogatások szabályszerű felhasználásának elősegítése érdekében **Civil Információs Centrumot** hoz létre, illetve **Civil Információs Portál** nevű honlap üzemeltetésére kerül sor, amely a nyilvános, közérdekből nyilvános információk gyűjtésére, rendszerezésére, közzétételére, illetve a kérelemre történő adatszolgáltatásra szolgál.

A civil szervezet **vagyonával** önállóan gazdálkodik, elsődlegesen gazdasági-vállalkozási tevékenység folytatására nem alapítható. Tartozásaiért csak saját vagyonával felel, gazdasági tevékenysége csak célhoz kötötten valósulhat meg. A törvény tételesen felsorolja mi minősül bevételnek, kiadásnak, hogyan gyűjthet adományokat, melyek a könyvvizetés és beszámoltatás szabályai /közhasznú szervezetnél pl. kettős könyvvitelt kell vezetni!/.

Az egységes jogértelmezés és jogalkalmazás érdekében a törvény meghatározza a **közhasznú tevékenység** fogalmát, valamint a **közhasznú jogállás** megszerzéséhez szükséges feltételeket.

A **közhasznú tevékenység** a létesítő okiratban megjelölt közfeladat teljesítését közvetlenül vagy közvetve szolgálja, ezzel hozzájárulva a társadalom és az egyén közös szükségleteinek kielégítéséhez. A közhasznú jogállás meghatározásával cél az, hogy a civil szervezetek közhasznú tevékenységüket rendezetten végezzék. A létesítő okiratban szereplő **közfeladat** jogszabályban meghatározott állami vagy önkormányzati feladat, az arra kötelezettek közérdekből, haszonszerzési cél nélkül, jogszabályban meghatározott feltételeknek megfelelően, jogszabályban meghatározott szerv vagy személy irányítása vagy felügyelete mellett végeznek.

A közhasznú jogállás megszerzésének **feltételei** vannak, amelyeket a jogszabály tételesen lefektet. Ilyen például, hogy a társadalom és az egyén közös szükségletének kielégítéséhez szükséges megfelelő erőforrással rendelkezzen /éves bevétel:1M Ft. felett, két évi adózott eredménye nem lehet negatív, személyi kiadásai összes ráfordítás ¼-ét eléri/ és megfelelő társadalmi támogatottsága kimutatható legyen.

Közhasznú jogállást a nyilvántartásra illetékes szerv állapítja meg és jegyzi be a nyilvántartásba.

Közhasznú szervezet **működésével** kapcsolatosan különös szabályok is élnek, a jogszabály pl. rendkívül szigorú összeférhetlenségi szabályokat állapít meg. **Gazdálkodása** tekintetében az eredményét nem oszthatja fel, azt a közhasznú tevékenységre kell fordítania, cél szerinti juttatását pályázathoz kötheti, váltót, értékpapírt nem bocsáthat ki, a közhasznú tevékenységét veszélyeztető mértékű hitelt nem vehet fel.

A közhasznú szervezet **ellenőrzésére** több hatóság jogosult: adóellenőrzését a NAV, állami támogatás felhasználását az ÁSZ, törvényességi ellenőrzését az ügyészség végzi. Az ügyészség indítványozhatja a megszüntetést, melyet a bíróság hajt végre. Megszüntetés esetén köztartozásait a közhasznú szervezet köteles rendezni, szerződésből eredő kötelezettségeit pedig időarányosan teljesíteni.

Civil szervezetek állami támogatásának szabályai

A törvénnyel létrehozott **Nemzeti Együttműködési Alap** a 2012-es költségvetési évtől kezdődően a bejegyzett civil szervezetek számára működésük, szakmai programjuk megvalósításához, valamint a szomszédos, európai uniós tagállamok civil szervezeteivel folytatott együttműködés, illetve a Kárpát-medencében kifejtett civil társadalmi aktivitás támogatására költségvetési forrást biztosít.

A költségvetési támogatás forrását a fent említett Nemzeti Együttműködési Alap biztosítja, ugyanakkor a civil szervezetek támogatásáról törvény eltérően is rendelkezhet.

A miniszter a kincstár által a támogatási programok és támogatások szakmai összehangolására, az azonos feladatok párhuzamos finanszírozásának kiszűrése érdekében **szakmai monitoring** rendszert működtet, amely tartalmazza a pályázati kiírások, támogatási döntések és támogatások alapvető adatait. A monitoring rendszerben az adatok rögzítéséhez a miniszter előzetes jóváhagyása szükséges.

A miniszter a megküldött iratokat megvizsgálja és 15 napon belül elektronikus úton jelez vissza: azt tudomásul veszi, vagy indokolási kötelezettség mellett a jóváhagyás megtagadásáról dönt, majd a kincstár az általa működtetett monitoring rendszerben történő rögzítéssel egy időben küldi meg az adatokat a miniszter számára a **Civil Információs Portálon történő közzététel** céljából.

A fent leírt szabályozás rendelkezéseit ugyanakkor **nem kell alkalmazni** az államháztartás alrendszereiből folyósított pénzeszköz esetén, ha:

- a) az állam vagy valamely közigazgatási szerv jogszabályban meghatározott feladat, vagy a feladat egy részének ellátását célozza,
- b) annak nyújtása normatív alapon, vagy az adózó rendelkezése szerint történt,
- c) az Európai Unió strukturális alapjaiból, a Kohéziós Alapból részben vagy egészben támogatott tevékenység.

A Nemzeti Együttműködési Alap létrehozatalának a fent említetteken kívül **kettős célja** volt: egy **átlátható támogatási rendszer** kiépítése, valamint a **kevesebb adminisztráció** biztosítása. Olyan központi költségvetési előirányzat született, ahol a rendelkezési jogot a megjelölt miniszter gyakorolja. A jogszabály tételesen felsorolja a célokat, amelyre kifizetés teljesíthető /pl.: működés-támogatás, tudományos kutatás, kiadványok, pályázati önrészek, adományok után stb./. Az Alap támogatásokat oszt és bevétellel rendelkezik, ilyen bevétel pl.: jogutód nélkül megszünt civil szervezetek vagyona.

Az Alap kedvezményezettjei **támogatást** kaphatnak vagy **pályázhatnak**

- Támogatást kaphat: egyesület (párt és szakszervezet nem) és alapítvány,
- Pályázhat: szövetség, alapítvány és egyesület (szövetség nélkül).

Az Alap szervezete:

- Irányító, koordináló, döntéshozó: Tanács 9 fő /3 fő civil + 3 fő OGY által delegált + 3 fő társadalmi részvételről szóló törvény szerint/.
- Pályázatok előkészítése, elbírálása: Kollégium 9 fő /3 fő civil + 3 fő szakpolitikai feladatokat ellátó miniszter delegál + 3 fő miniszter delegál/

Rendkívül fontos aktus a **civil szervezetek bírósági nyilvántartása**, amelyről 2011. évi CLXXXI. törvény rendelkezik.

A szervezeteket változatlanul a szervezet **székhelye szerinti törvényszék veszi nyilvántartásba**, vezeti a nyilvántartást és folytatja le a kapcsolódó polgári nemperes eljárásokat (pl. változásbejegyzés, törlés). 2012. június 30. napjától a bíróság a nemperes eljárásokban **informatikai rendszer** használatával jár el.

Nyilvántartásba vételi eljárás során a **kérelemhez csatolandó iratok** között szerepelnie kell a szervezet céljának, típusának és a szervezet célja szerinti besorolásának a jogszabályban meghatározott módon. Mellékelni kell a létesítő okiratot és a székhelyhasználat jogcímét igazoló okirat másolatát is. A gazdasági társaságokhoz hasonlóan szigorú szabályok vonatkoznak a névválasztásra!

A **Bíróság 30 napon** belül megvizsgálja a kérelmet tekintetben, hogy nincs-e helye áttételnek, hivatalból történő elutasításnak (nincs joghatósága, hiánypótlást nem teljesítették), vagy hiánypótlásnak. A **hiánypótlásra legfeljebb 45 nap** határidő biztosítható (kérelemre meghosszabbítható), valamint megvizsgálja a névkizárólagosság, névvalódiság és névszabatoság kritériumai alapján is a kérelmet.

Érdemi vizsgálat esetén a szervezetet legkésőbb a kérelem benyújtását követő **60 napon belül** nyilvántartásba kell venni! Ha a bíró elmulasztja a határidőt, a bíróság elnöke felhívja, hogy soron kívül nyolc napon belül határozzon a kérelem felől. Ezt követően a bírónak be kell számolnia a bíróság elnökének arról, hogy mi volt az indoka annak, hogy döntési kötelezettségének határidőn belül nem tett eleget **/megszűnt az automatikus nyilvántartásba vétel a bíróság 60 napot meghaladó „hallgatása” esetén/**.

A **változásokat** változásbejegyzési kérelemmel kell bejelenteni a bíróságnak legkésőbb 60 napon belül, elmulasztása esetén törvényességi felügyeleti ellenőrzést kezdeményezhet az ügyész, ha van ellenőrzési joga.

A **nyilvántartásból való törléshez** csatolni kell a kérelemhez azon nyilatkozatokat, amelynek alapján megállapítható, hogy a szervezet nyilvántartásból való törlésének törvényi feltételei bekövetkeztek. Végelszámolás lefolytatása esetén csatolni kell a végelszámolás eredményes befejezését igazoló okiratot. Törlésnek van helye végelszámolást követően, illetve hivatalból felszámolás, jogerős ítélet alapján.

A szervezet **közhasznúvá minősítéséről** a bíróság polgári nemperes eljárásban dönt 30 napon belül. A civil törvényben foglalt követelmények teljesítését a letétbe helyezett beszámolókból kell megállapítani, és a létesítő okiratnak tartalmaznia kell a civil törvényben előírt rendelkezéseket. A cégbíróság és egyéb, nyilvántartásba vételre jogosult szervezet a közhasznúvá minősítés tárgyában a bírósági eljárásra irányadó szabályok szerint jár el, a fellebbezésről a felterjesztéstől számított hatvan napon belül dönt a másodfokú bíróság.

A törvény **elektronikus eljárást** vezet be 2012. június 30. napjától, a cégeljáráshoz hasonlóan, amely szerint:

- a beadványokat elektronikus úton történő eljárás esetén kizárólag úrlapon lehet benyújtani,
- minősített elektronikus aláírással kell ellátni a beadványokat, vagy a Ket. szerinti biztonságos kézbesítési szolgáltatás igénybevételével kell benyújtani. Mellékletek jogszabályban meghatározott módon (elektronikusan) csatolhatóak,
- kizárólag elektronikus úton terjesztheti be beadványait az alapítvány, egyesület, közalapítvány, MRP és sportszervezet kivételével a többi szervezet, illetve a jogi képviselővel eljáró szervezet,
- egyszerűsített nyilvántartásba vételi eljárásnál is csak elektronikusan járhatnak el,
- csak elektronikus úton kérelmezhető a közhasznú szervezetté nyilvánítás,
- amennyiben papír alapon nyújtja be az arra jogosult szervezet beadványát, a bíróság öt munkanapon belül köteles azt elektronikus úton átalakítani.

Új eljárás 2012. június 30. napjától **az egyszerűsített nyilvántartásba vételi eljárás**, amelyet

- mintaokirat alapján készült létesítő okirattal kérheti az egyesület és az alapítvány,
- a kérelem beérkezését követő 15 napon belül határoz felőle a bíróság,
- kizárólag a mintaokirat szerint csatolandó mellékleteket lehet benyújtani.

Az **egyesületek nyilvántartásának szabályainak** vannak sajátosságai, amelyek a következők:

A nyilvántartási kérelemhez csatolni kell:

- az egyesület alakuló ülésének jegyzőkönyvét,
- alakuló ülés jelenléti ívét,
- az ügyintéző és képviseleti szerv tagjai nyilatkozatát,
- felügyelő szerv esetén a tagok nyilatkozatát.

A bíróság megvizsgálja a kérelem benyújtását követően, hogy az alapítók száma megfelel-e a törvényben foglalt rendelkezéseknek, az ügyintéző és képviseleti szerv tagjainak csatolt nyilatkozata megfelel-e a törvényben előírt feltételeknek, az egyesület alapszabályban megállapított céljai nem ellentétesek-e a törvényi rendelkezésekkel és azt, hogy az alapszabály rendelkezései biztosítják-e az egyesület törvényben meghatározott keretek közötti működését.

2012. június 30. napjától a nyilvántartás az egyesület, párt, sportegyesület, alapcélként vallási tevékenységet végző egyesület, szakszervezet, szövetség, polgárőr szervezet, egyéb, törvényben meghatározott egyesületi formákat tartalmazza.

A **szövetség** nyilvántartásba vétele iránti kérelemnek tartalmaznia kell a szövetséget létrehozó egyesületek nevét, székhelyét és nyilvántartási számát is. Egyebekben a nyilvántartásba vételre az egyesületekre vonatkozó szabályok alkalmazandóak. Ha **egyesület csatlakozik a szövetséghez**, az egyesületek szövetsége kezdeményez változásbejegyzési eljárást, és a bíróság jegyzi be az új tag nevét és adatait. Egyéb szervezetek (párt, egyéb, e törvény hatálya alá tartozó szervezet) esetében a törvény rendelkezéseit akkor kell alkalmazni, ha a szervezetre irányadó törvény eltérően nem rendelkezik. Ha az illetékes miniszter arról értesíti a bíróságot, hogy az Országgyűlés az **egyesületet egyházként** ismerte el, a bíróság az egyesületet a bírósági nyilvántartásból törli.

A **nyilvánosság követelményét** az informatikai rendszer is biztosítani fogja. 2012. június 30. napjától hatályos rendelkezések szerint a civil és egyéb cégnek nem minősülő szervezetek nyilvántartása az e törvény szerint nyilvántartásba vett szervezetek törvényszéki nyilvántartása. Az **országos névjegyzék** a törvényszéki nyilvántartások adatainak országosan egységes, az interneten, azonosítás nélkül elérhető gyűjteménye, amely közhiteles, nyilvántartás adatai nyilvánosak, azok az országos névjegyzék útján az interneten azonosítás nélkül megtekinthetőek.

Az **alapítvány és az egyesület bírósághoz benyújtott iratai nyilvánosak**, ideértve a még el nem bírált kérelmet és mellékleteit is, azokat bárki megtekintheti, azokról feljegyzést készíthet. Kivételt képez az egyesület tagjainak nyilvántartása és a szerv ülésének jelenléti íve. A nyilvános adatok a nyilvántartást vezető bíróságnál tekinthetőek meg.

A szervezet - a cégeljáráshoz hasonlóan - a nyilvántartás rá vonatkozó részéről: másolatot kérhet (valamennyi fennálló és törölt adat), kivonatot (nyilvántartás fennálló adatai) és bizonyítványt (nyilvántartás egyes fennálló vagy törölt adatainak hiteles tanúsítása, illetve annak igazolása, hogy valamely meghatározott bejegyzés nem szerepel(t) a nyilvántartásban) igényelhet.

A civil és egyéb cégnek nem minősülő szervezetek nyilvántartásának tartalma 2012. június 30. napjától több elemmel is bővül. Tartalmazza például:

- közhasznú jogállás megszerzését, módosítását, törlését,
- a szervezet típusát,
- csődeljárás, felszámolási és végelszámolási eljárás kezdetét és befejezését,
- a szervezet megszűntnek nyilvánítását, továbbá, ha a szervezet megszűntnek nyilvánítására büntetőügyben eljáró bíróság döntése alapján került sor, a bíróság megnevezését, valamint a határozat számát és jogerőre emelkedésének időpontját,
- a megszüntetési eljárás kezdő időpontját és befejezését,
- a nyilvántartási szám jogszabályban meghatározott módon a nyilvántartást vezető törvényszék kétjegyű kódját, a szervezettípus kétjegyű kódját és a szervezet egyedi ötjegyű azonosítóját tartalmazza,
- adószámot, adószám felfüggesztését, törlését, illetve a felfüggesztés megszüntetését.

Migrálás során kell biztosítani azt, hogy a nyilvántartásba vett szervezetek az e törvény szerinti nyilvántartási számot kapjanak. A szervezetet az új nyilvántartási számról nem kell értesíteni.

Az emberek önkéntes összefogása nélkülözhetetlen Magyarország fejlődéséhez, a fenti új jogszabályok alapvető törekvése, hogy elismerje a civil szervezetek társadalmilag hasznos és közösségteremtő tevékenységét.

A száraz törvényi tények ismertetését idézettel kezdtem ezért - ezzel is megköszönve Önöknek áldozatos munkájukat – azzal is fejezném be. Mahatma Gandhi mondta:

„Sosem tudhatod, milyen eredményei lesznek a cselekedeteidnek, de ha nem cselekszel, eredményük sem lesz.” Köszönöm a figyelmet!